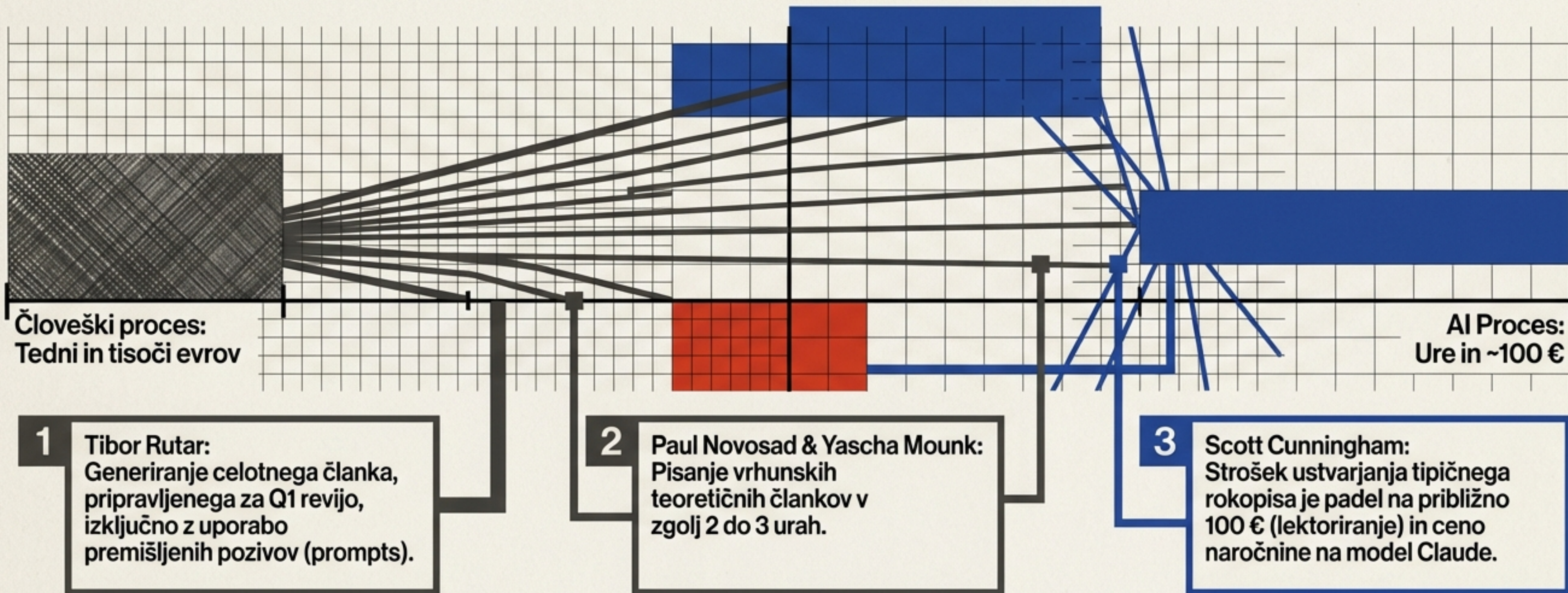

Akademski svet se mora prebuditi

Zlom tradicionalnega založništva in preobrazba znanosti skozi agentno umetno inteligenco

Temelji na delu Alexandra Kustova
(‘Academics Need to Wake Up on AI’)

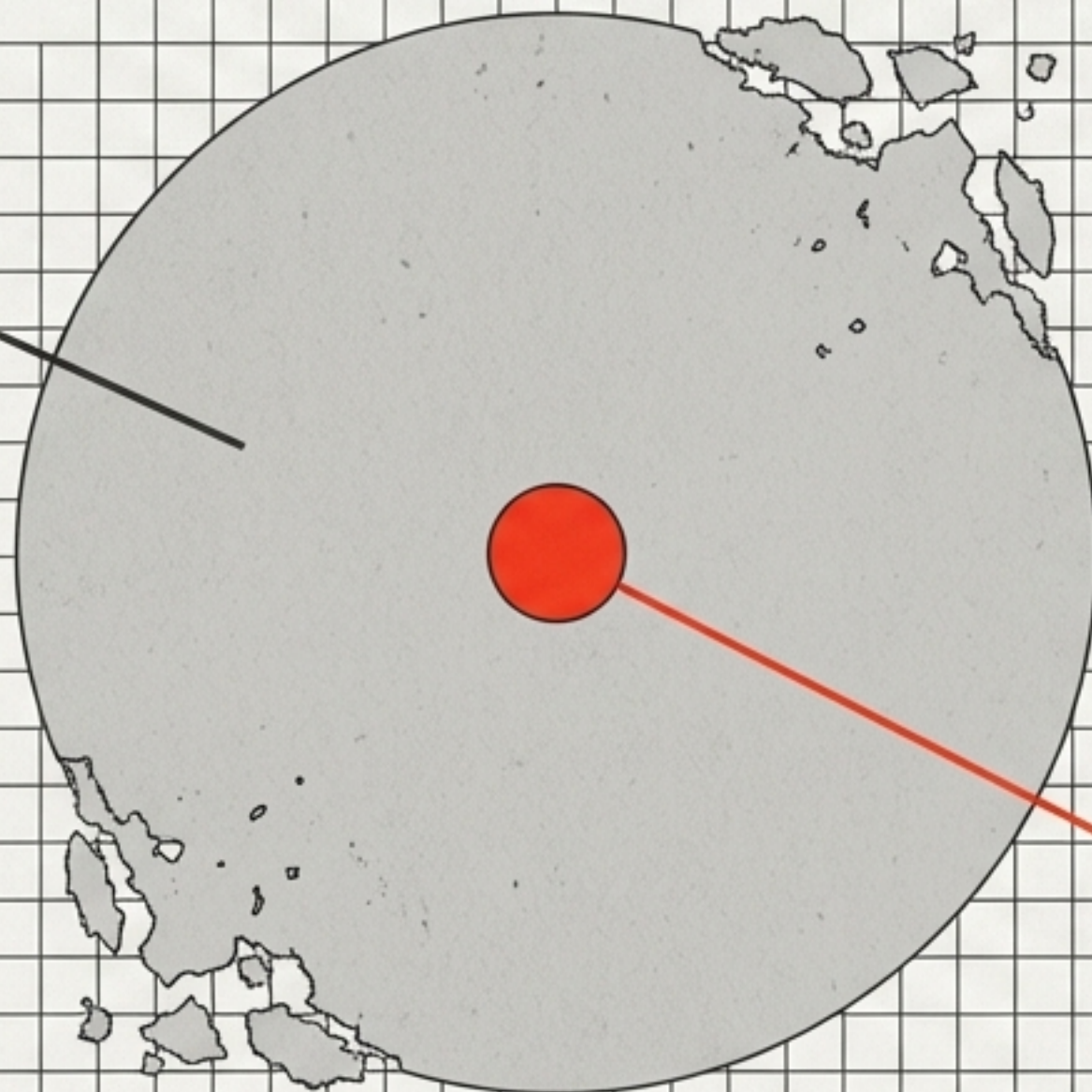
Umetna inteligenca že zdaj prekaša številne profesorje

Ne gre le za obdelavo podatkov. Veliki jezikovni modeli (LLM) danes pišejo boljše pregled literature in ustvarjajo bolj plodne kombinacije obstoječih idej kot večina akademikov.

Klasični znanstveni članek je mrtev format

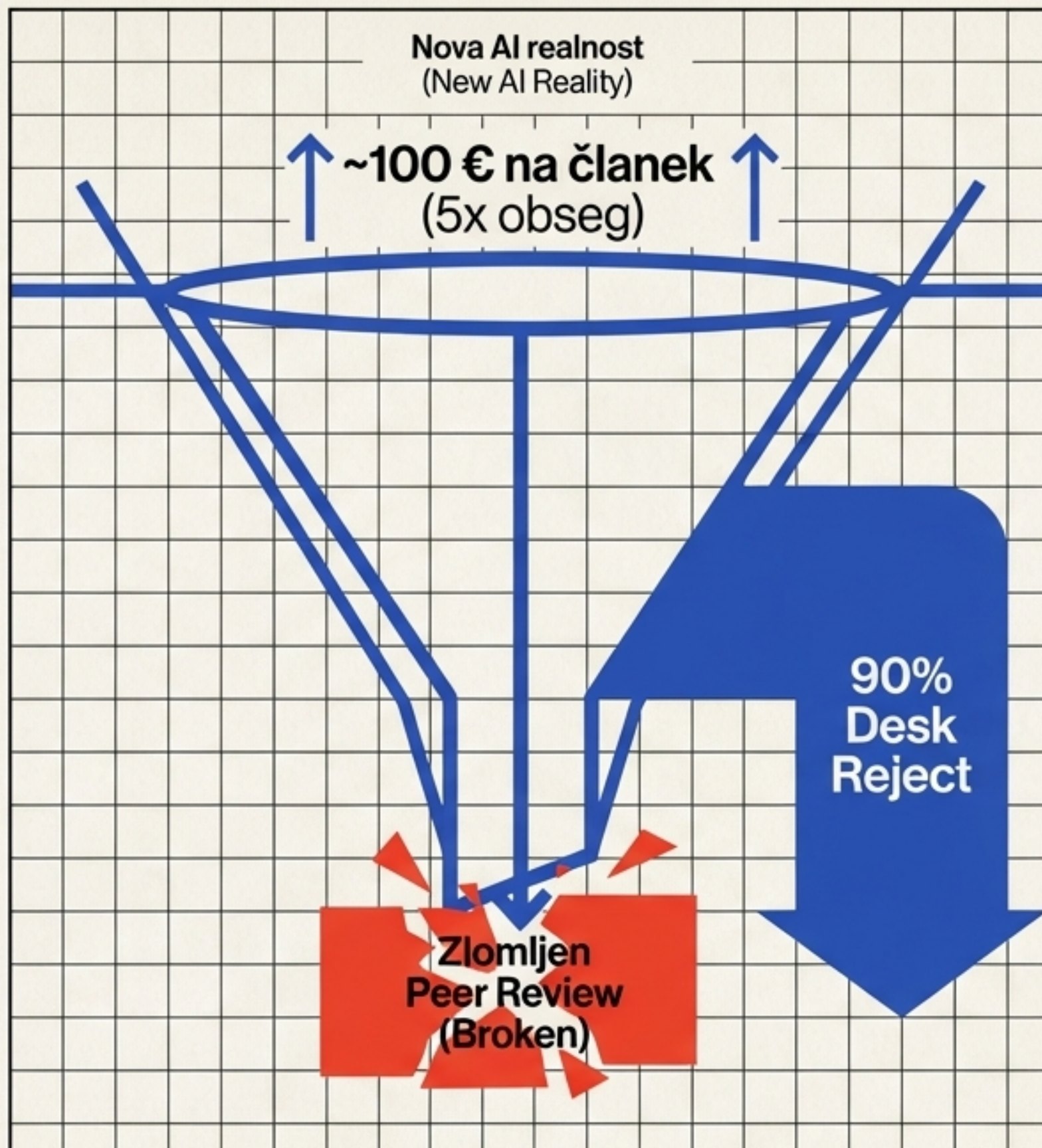
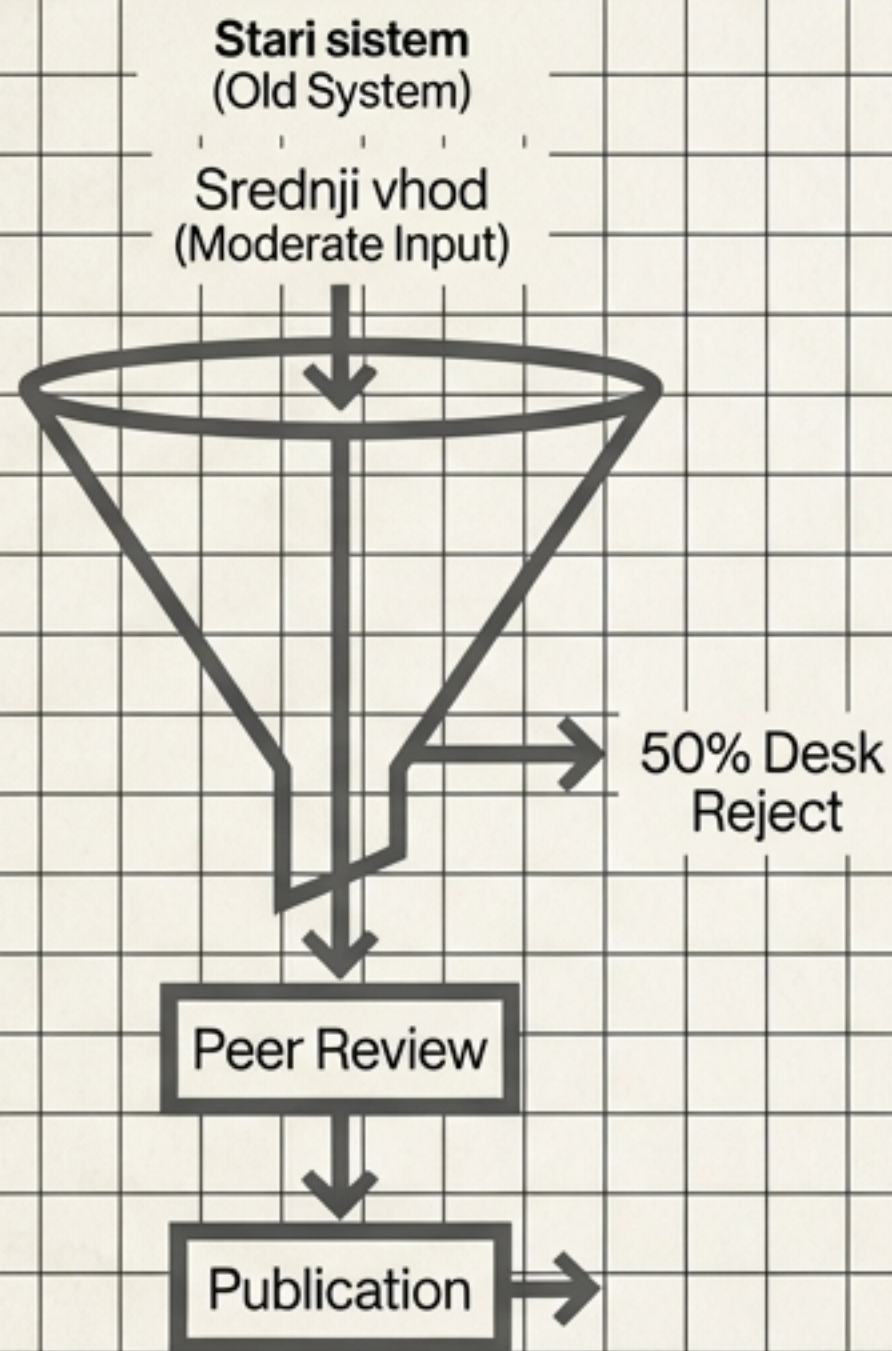
Zastareli ovoj (Vestigial Wrapping): 30-stranski PDF, plačljivi zidovi in dolgovezni pregledi literature, ki jih bo v prihodnje izvajala, brala in povzemala zgolj umetna inteligenca.

Prava znanost (The Real Science): Raziskovalno vprašanje, načrt pred-analize in sama analiza.

Arthur Spirling opozarja, da moramo nujno redefinirati, kaj sploh pomeni "znanstveni članek" in "strokovni pregled". Sistem, kjer univerze z davkoplačevalskim denarjem plačujejo komercialnim založnikom za počasno produkcijo zastarelih PDF-jev, se končuje.

Matematični zlom komercialnega založništva

Kevin Munger predlaga plačljive recenzente in post-publikacijske preglede, toda najverjetnejši scenarij je preprost: večina revij bo popolnoma obidenih.

Model Scotta Cunninghama razkriva matematično neizbežnost:

- Čas pisanja pade na nekaj ur. Stroški padejo skoraj na nič.
- Število oddanih člankov se bo povečalo za petkrat, prostor v revijah pa ostaja fiksno.
- Stopnja zavrnitev (desk reject) bo skočila s 50 % na 90 %.
- Sistem strokovnega ocenjevanja, ki je že zdaj preobremenjen, postane fizično nemogoč.

Matrika preobrazbe: Raziskovalni proces nekoč in danes

Faza	Tradicionalno	Agentna AI
Obdelava in čiščenje podatkov	Človeški asistenti (tedni dela, visoki stroški)	Claude Code agenti (minute dela, zanemarljiv strošek)
Pregled literature	Ročna sinteza tisočih strani (meseči)	Generiranje uvidov in rekombinacija na podlagi pozivov (ure)
Zasnova eksperimentov	Ročno programiranje anket	Adaptivne Qualtrics ankete s prompti v 15 minutah (Yamil Velez, Patrick Liu)
Jezikovna bariera	Ogromna prednost za angleške matere govorce	Takojšnja globalna jezikovna pariteta

Glavno ozko grlo se premika: Iz tehnične izvedbe prehajamo v dobo, kjer šteje zgolj inovativnost koncepta in natančnost verifikacije.

Odpor do umetne inteligence je pogosto le zaščita lastnega statusa

- Nasprotovanje uporabi AI pogosto spominja na "jezikovno policijo" – elitistično varovanje statusnih simbolov.
- Kevin Bryan opozarja: "Razumem željo po obrtniškem raziskovanju. Vendar je naša naša naloga premikanje meja znanja, ne pa samoaktualizacija."
- Dan Williams dodaja: Visokoleteče dezinformacije in zanikanje AI uspevajo v institucijah, kjer si vsi delijo enake pristranskosti in strahove.

Aroganten odnos do orodij, ki jih milijoni uspešno uporabljajo (trditve, da so LLM modeli 'neuporabni'), je nevarna oblika intelektualne slepote. Chris Blattman je pot od skeptika do graditelja celovitega AI raziskovalnega sistema prehodil v zgolj nekaj tednih.

Dvojna merila: Človeška 'junk' znanost proti AI halucinacijam

Človeška znanost
(Human Science)

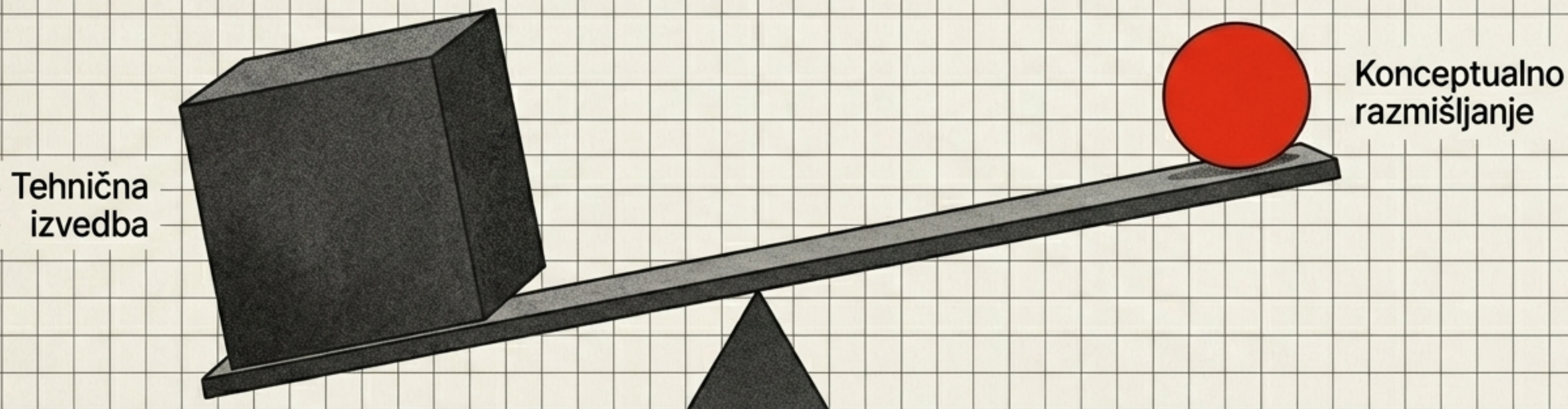
AI Orodja
(AI Tools)

AI halucinacije so problematične, toda kakšna je naša referenčna točka?

- Ljudje že desetletja rutinsko citirajo izvlečke brez branja člankov.
- Revije množično objavljajo raziskave z neponovljivimi rezultati.
- Ocene kažejo, da je delež resnično uporabnih objavljenih člankov le okoli 4 %.

Če bi človeško znanost ocenjevali z enakim strogim skepticizmom, kot ga danes uporabljamo za AI, bi morali jutri zapreti polovico vseh znanstvenih revij.

Pravila igre za mlade raziskovalce so spremenjena

Konec klasičnega asistenta: Raziskovalcev na začetku kariere ne bomo več najemali za čiščenje podatkov ali pisanje pregledov literature. Al to opravi hitreje in ceneje.

Gauti Eggertsson opozarja: Vrednost izvirne ideje se eksponentno povečuje v primerjavi s tehničnim znanjem.

Nova vrednost: Od sodelavcev se zdaj pričakuje izključno domensko znanje, izvirno razmišljanje in intelektualni izziv.

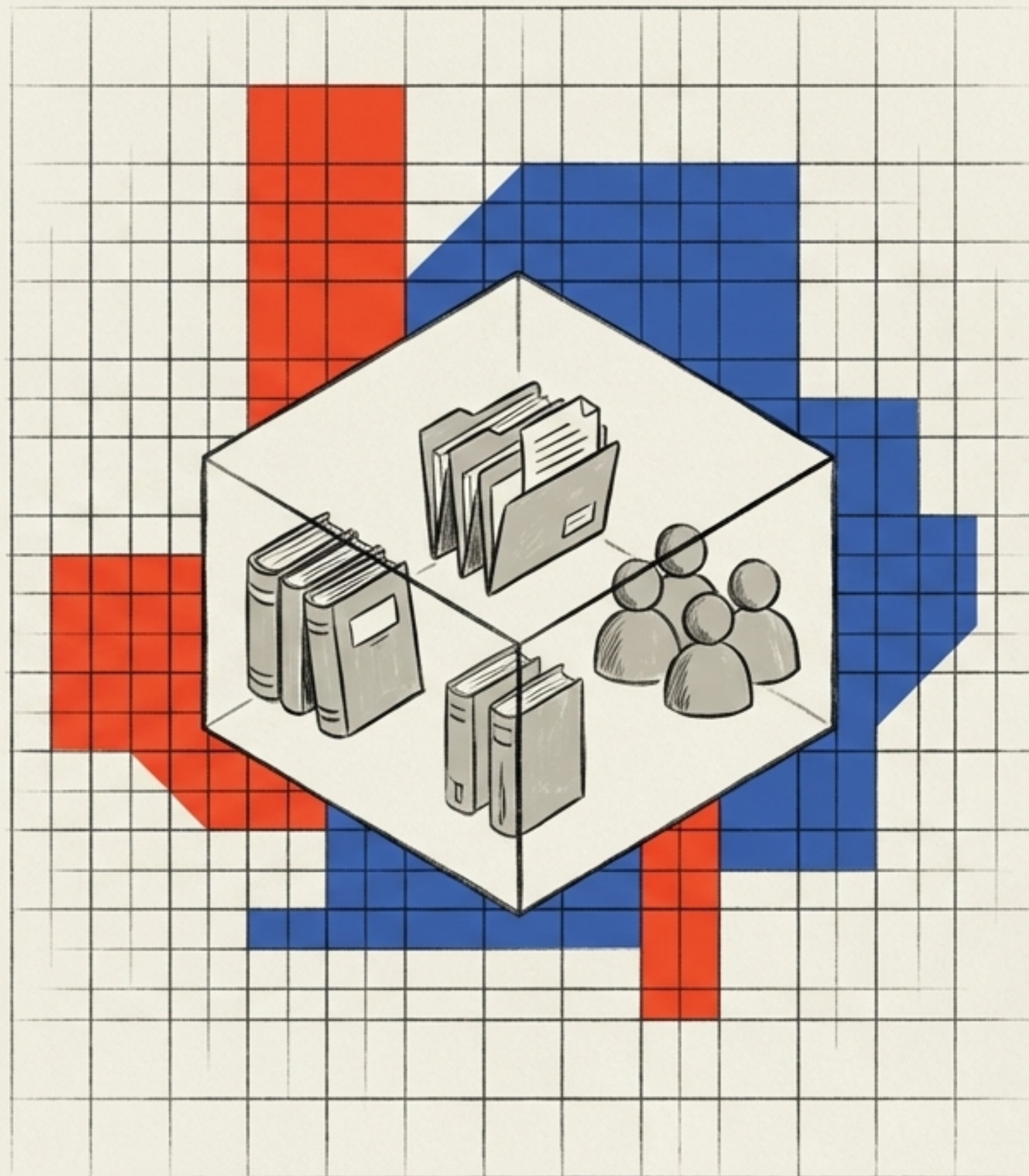
Jason Fletcherjeva strateška logika: Cilj ostaja preživetje akademskih 'vratarjev', vendar z novim orodjem: Al ustvari analizo, raziskovalec pa jo neodvisno replicira.

Humanistična izjema in pasti hiper-avtomatizacije

Umetna inteligenca ne doživlja in ne bere vseh disciplin enako. Znanstveniki v arhivih, etnografi na terenu in raziskovalci v študijah performansa potrebujejo fizični stik, kontekstualizacijo in materialni red.

Največja nevarnost (Kritika Pyarja Seta & Geralda Lombardija):

Ni nevarnost, da bo AI nadomestila terensko delo, temveč da bodo institucije prenehale financirati raziskave, ki jih ni mogoče avtomatizirati. Železno pravilo kapitala (čas = denar) lahko uniči participativno raziskovanje in reducira znanost le na tisto, kar je mogoče hitro in poceni obdelati z AI.

Prave grožnje se skrivajo v verifikaciji "zadnjega kilometra"

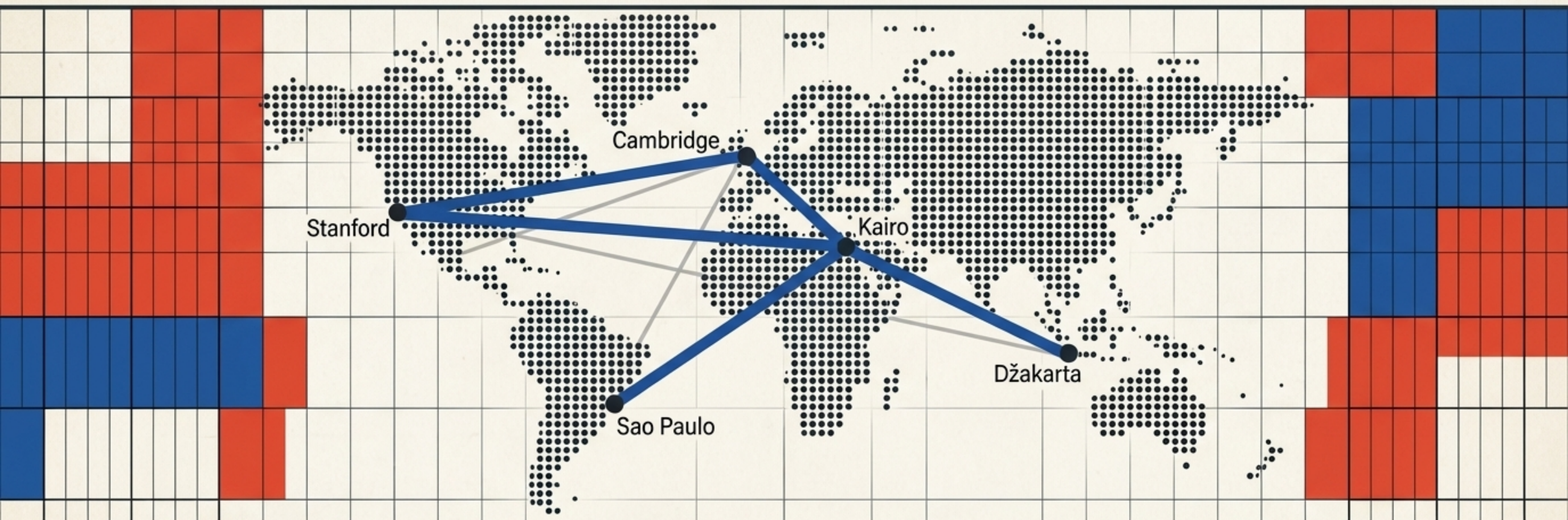
Filozofsko razvajanje:
Ali AI "zares" razume?

Zadnji kilometer:
Inženirski izzivi

Hollis Robbins opozarja, da se moramo osredotočiti na rešljive inštitucionalne in inženirske probleme, namesto na abstraktne debate:

- **Verifikacija v velikem obsegu:** Kako preveriti AI trditve na nivoju tisočih člankov?
- **P-hacking z umetno inteligenco:** Ekipa Andyja Halla je dokazala, da je AI agente še vedno mogoče "vlomiti" (jailbreak) v prirejanje podatkov.
- **Varnost občutljivih podatkov:** Kako zaščititi inštitucionalne repozitorije pred avtonomnimi agenti?
- **Integriteta anketirancev:** Kako zagotoviti, da so spletni respondenti zares ljudje in ne boti?

Veliki izenačevalec: Demokratizacija globalne znanosti

Jezikovna in inštitucionalna pariteta:

Raziskovalci iz globalnega juga danes ustvarjajo akademsko prozo na nivoju univerz iz Ivy League.

Konec monopola:

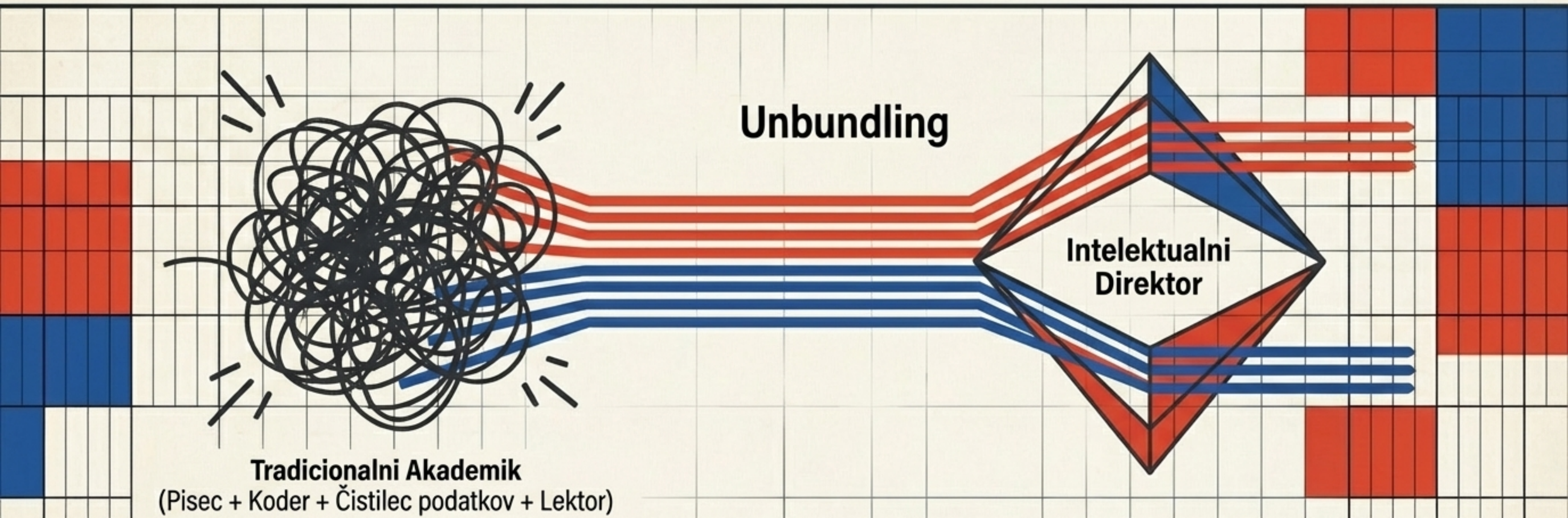
AI uničuje prednost vrhunskih šol, ki je temeljila na prenosu znanja in dostopu do elitnega osebja. Prenos je zdaj trenuten.

Stresni test produkcije:

David Yanagizawa-Drott je zagnal projekt ustvarjanja 1.000 ekonomskih člankov z AI, saj so stroški raziskovanja padli na ničlo.

Če vam je resnično mar za demokratizacijo znanosti, AI predstavlja največji preboj v zgodovini akademije.

Dekonstrukcija akademika: Rojstvo intelektualnega direktorja

Umetna inteligenca ne zamenjuje znanstvenika; izolira čisto znanost od administracije znanosti.

- Desetletja je moral profesor obvladati programiranje, čiščenje podatkov in slovnico, samo da je lahko objavil dobro idejo.

- Agentna AI dokončno ukinja ta 'davek na izvedbo'.

- **Prava vloga** akademika prihodnosti je upravljanje sistemov umetne inteligence, etična verifikacija in osredotočenost na širjenje meja človeškega znanja.

Vzemite si mesec dni za popolno prenovo

—
Prenehajte dojemati umetno inteligenco kot glorificiran iskalnik ali klepetalnik. Agentna umetna inteligenca (Agentic AI) deluje samostojno, iterativno in analitično.

—
Nasvet Yiqinga Xuja je jasen: Zaustavite se za en mesec. Popolnoma preoblikujte svoj raziskovalni proces okoli teh orodij. Nato nadaljujte.

Zaprite se v sobo z agentom Claude Code in pogledajte, kaj se bo zgodilo.